

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Úvodní informace

Tento dokument, který je součástí Minimálního preventivního programu, uvádí možnosti a stanovuje postupy při situacích spojených s rizikovým chováním žáka. Je určen řediteli školy (ŘŠ), metodikovi prevence (MP), výchovnému poradci (VP), třídním učitelům (TU) a ostatním pedagogickým pracovníkům jako návodná pomoc v postupu řešení nestandardních rizikových situací ve škole. Jeho základem je Metodický pokyn MŠMT 20006/2007-51 k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí a studentů ve školách a školských zařízeních a Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j. 24 246/2008-6.

S obsahem tohoto dokumentu jsou seznámeni všichni pracovníci školy a je k dispozici u školního metodika prevence, na sekretariátě ředitele školy a ve sborovně.

Postup při řešení vybraných typů krizových situací spojených s rizikovým chováním žáka

Krizové situace rizikového chování žáka:

- Šikana a extrémní projevy agrese
- Rasismu, xenofobie, homofobie
- Kyberšikana
- Užívání drog, alkoholu a jiných návykových látek
- Krádež
- Poškození školního majetku (vandalismus)
- Zanedbávání školní docházky (záškoláctví)

1. Krizová situace - ŠIKANA A EXTRÉMNÍ PROJEVY AGRESE

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.

Projevy šikanování

- *Přímá šikana* může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, výhrůžky, násilné a manipulativní komentáře) nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, používání zastrašujících výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení, schovávání, kradení věcí nebo učebních pomůcek)
- *Nepřímá šikana* má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení. Hlavní agresor působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (např. záměrná ignorace žáka nebo učitele, rozšiřování pomluv a lží, ničení pověsti, reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace)
- *Kyberšikana* (elektronická šikana) může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka nebo učitele, prezentace ponižujících videí na portálech, zaslání vulgárních a výhrůžných SMS nebo e-maily.

Varovné signály šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky,
- ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou zranitelný,
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným nebo pohrdavým tónem,
- nátlak na žáka, aby dával věcné dary šikanujícímu nebo za něj platil,
- příkazy, které dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem,
- skutečnost, že žák se podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků,
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich,
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí,
- rvačky, v nichž je jeden z účastníků viditelně slabší a snaží se uniknout,
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády,
- při týmových sportech bývá volen do družstva mezi posledními,
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů,
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený,
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči,
- stává se uzavřeným,
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje,

- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené,
- zašpiněný nebo poškozený oděv,
- stále postrádá nějaké své věci,
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy,
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy,
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole,
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, škola tuto skutečnost oznamuje zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí.
- Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí u nezletilých žáků, státnímu zastupitelství u zletilých žáků, takové skutečnosti, které nasvědčují to-mu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.
- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR.

V rámci prevence šikany či řešení jednotlivých případů spolupracují pedagogičtí pracovníci, případně další zaměstnanci školy. V době přestávek škola zajišťuje nad žáky dohled.

Její prevence je začleňována do výukových předmětů zejména občanské nauky nebo je zajišťována různými preventivními programy sociálně-patologických jevů (viz. Minimální preventivní program) + Pokyn ředitele k řešení šikany č. 5/2020 s účinností od 1. 9. 2020.

Odhalení šikany bývá někdy obtížné i pro zkušeného pedagoga. Nejzávažnější negativní roli hraje strach, oběti, pachatelů a dalších účastníků.

V případě podezření na šikanu každý pracovník školy neprodleně oznámí tuto skutečnost řediteli školy. Ředitel školy na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikany rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

Doporučený postup řešení:

- Všichni pedagogičtí pracovníci sledují chování žáků a zachovávají k žákům profesionální přístup.
- Třídní učitel je v pravidelném kontaktu se žáky, zajímá se o jejich problémy a jejich vzájemné vztahy.

- V případě konfliktů se pokouší zjistit příčinu a snaží se zamezit dalšímu rozvoji konfliktů.
- V případě podezření na výskyt šikany neprodleně každý z pedagogů informuje třídního učitele.
- Třídní učitel ihned upozorní metodika prevence.
- Metodik prevence provede v součinnosti s ostatními odborníky krizového týmu (v případě podezření) vyšetřování a informuje ředitele školy.

Učitel je svědkem šikany – agresivního chování a násilí:

- Bezprostřední ochrana oběti! Oběť odvést okamžitě ze třídy, z kolektivu.
- Konfrontace a spolupráce s ostatními pedagogy.
- Oznámit situaci pracovníkům ŠPP a vedení školy, konzultovat další postup.
- Pokračovat v pomoci a ochraně oběti (např. zajistit lékařské vyšetření, zvýšený dohled, bezpečný příchod a odchod ze školy).
- Kontaktovat a informovat zákonného zástupce oběti.
- Nalezení vhodných svědků, zahájení šetření s ostatními členy preventivního týmu, upozornit svědky na provádění zápisu šetření.
- Individuálního šetření s agresorem za přítomnosti pracovníků ŠPP, pořízení zápisu.
- Setkání výchovné komise, projednání výsledků šetření, navržení výchovného opatření.
- Informovat ZZ žáka-agresora, seznámit ho se závěry šetření a udělením výchovného opatření.
- Informovat ZZ poškozeného žáka o provedených opatřeních a prevenci.
- Informovat třídní kolektiv o události, vysvětlit nebezpečí agrese či šikany, možné důsledky, oznámit přijatá výchovná opatření.
- Práce s třídním kolektivem-poučení žáků, sledování situace ve třídě, preventivní program.
- Dle závažnosti situace nahlášení příslušným institucím – Policie ČR, PPP, OSPOD.

Škola jednoznačně projevuje nesouhlas s jakýmkoliv formami fyzické a verbální agrese. Žáci budou mluvit a chovat se tak hrubě, jak jim to sociální okolí dovolí. Vulgarismy a násilí nemohou žáci používat jako nástroj mezi vrstevnické komunikace.

Primární prevence agrese

- Podporou tolerance, vědomím sounáležitosti a spoluprací mezi žáky.
- Posilováním dobrých vztahů ve třídě i ve škole, podporou zdravého klima ve třídách, ve škole.

Doporučený postup při verbální agresi

- Stanovit ve třídě obecná pravidla soužití, vyjádření základní morálních, etických, společenských hodnot. Pravidla tvořit společně se žáky a jasně v nich deklarovat požadavek slušného mluvení a chování.

- Žáky trpělivě opravovat, korigovat, dávat jasně najevo, že veřejné užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné a společensky je to nevhodné.

Doporučený postup při fyzické agresi

- Obdobný jako v případech „šikany“.

2. Krizová situace – RASISMUS, XENOFOBIE, HOMOFOBIE

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují. Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Primární prevence rasismu a xenofobie

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativě spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy v případě zjištění rasismu či xenofobie

- Je třeba prozkoumat hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba detekovat rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
- V případě hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.
- V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
- Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky.

Vzhledem k závažnosti tohoto tématu TU neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, dále oznámí skutečnost zákonným zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně, popř. informuje PČR dle závažnosti situace, případnému ohrožení bezpečí oběti. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření v souladu s aktuálním Školním řádem. Pokud se jedná o propagaci bez konkrétní oběti, je potřeba informovat rodiče žáků, se žáky provést okamžitou intervenci na dané téma, pokud je situace mimo kontrolu, přizvat odpovědné a odborné instituce na pomoc s intervencí.

3. Krizová situace - KYBERŠIKANA.

Jde o šikanu prováděnou prostřednictvím digitálních médií – mobilních telefonů, internetu, sociálních sítí.

- Kyberšikana mezi žáky
- Kyberšikana učitele

Doporučený postup řešení:

1. Řešíme ihned, jakmile se o ní dozvíme.
2. Rychle domluvit spolupráci s ostatními pedagogy při vyšetřování!
3. Zajistit důkazy.
4. Zajistit ochranu oběti, je-li to možné.
5. Kontaktovat zákonné zástupce (oběti i agresora).
6. Kontaktovat Policii ČR, OSPOD nebo státní zastupitelství (u zletilých žáků).
7. Důsledně využijeme všech zákonných prostředků (např. mobilní telefon může být agresorovi odebraný, uložený u ředitele školy a předán zákonným zástupcům).
8. Následně zvolíme pro práci se třídou preventivní program – kyberšikana.

4. Krizová situace - UŽÍVÁNÍ DROG, ALKOHOLU A JINÝCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK.

Při konzumaci nebo při zjištění, že žák přechovává drogy, alkohol nebo jiné návykové látky (dále OPL) postupuje škola podle *Pokynu ředitele č. 6/2020 k zákazu užívání drog, alkoholu a jiných návykových látek*. Zkoušku na přítomnost alkoholu nebo OPL může provádět: na úseku OV - technik BOZP, na úseku TV - školní metodik prevence, na úseku VMV vychovatelé nebo domovníci. O provedené zkoušce a jejím výsledku musí být provedený záznam/protokol.

Doporučený postup řešení:

1. Primárně zabránit další konzumaci OPL (odebrat OPL).
2. Zhodnotit, podle momentálního stavu, zda žákovi nehrozí zdravotní nebo jiné

nebezpečí. V případě, že se může jednat o zdravotní riziko, bezodkladně kontaktovat smluvního lékaře.

3. Metodik prevence zajistí provedení kontrolního odběru vzorku moči.
4. Metodik prevence převezme odebraný vzorek moči a zajistí jeho převezení do referenční laboratoře.
5. Bezodkladně vyrozumět zákonného zástupce (ZZ) žáka (nezletilého i zletilého), v případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, vyzve ZZ, aby si žáka vyzvedl.
6. Je-li ZZ žáka nedostupný, vyrozumí škola OSPOD a postupuje podle jeho pokynů.
7. V případě, že žák přechovává drogy nebo provádí jejich distribuci, informuje škola Policii ČR. Jedná se o trestný čin!
8. O skutečnosti musí být provedený zápis.

5. Krizová situace - KRÁDEŽ

Krádež věcí, neoprávněné užívání cizí věci, její přisvojení nebo ukrytí je přestupek proti majetku uvedený v § 50 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb.

Pokud se takový přestupek stal v době pobytu žáka ve škole, jednoznačně jde o porušení školního řádu.

Doporučený postup řešení:

1. Třídní učitel, případně jiný pracovník školy nahlásí přestupek žáka řediteli školy a projedná ho s metodikem prevence, výchovným poradcem a sociální pracovnící.
2. Preventivní tým projedná přestupek se žákem, včetně sankce, která mu hrozí.
3. Preventivní tým projedná přestupek se zákonným zástupcem žáka včetně sankcí, které mu hrozí.
4. V případě opakování přestupkového jednání u stejného žáka nebo rozmáhání se krádeží po celé škole informuje ředitel školy policii ČR. Opakované přestupkové jednání lze hlásit přímo na OSPOD.

Pokud se žák zmocní cizí věci a užije přitom proti jinému násilí, dopustí se trestného činu loupeže.

Trestný čin loupeže vždy oznamuje ředitel školy Policii ČR.

6. Krizová situace - POŠKOZENÍ MAJETKU (VANDALISMUS)

Dojde-li ke škodě na majetku, dojde k posouzení výše škody. Vyšší škoda zakládá podezření na spáchání trestného činu.

Pokud se takový přestupek stal v době pobytu žáka ve škole, jednoznačně jde o porušení školního řádu.

Doporučený postup řešení:

Předpokládá se stejný postup jako u krádeže.

7. Krizová situace - ZANEDBÁVÁNÍ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY, ZÁŠKOLÁCTVÍ

Za záškoláctví („chození za školu“) je označováno jako porucha chování, která může být spjata s negativním přístupem ke škole. Jedná se neomluvenou absence žáka, který úmyslně zanedbává školní docházku bez omluvitelného důvodu, nezřídká bez vědomí rodičů. Záškoláctví není problémem pouze jedince, ale má i celospolečenské dopady. Je chápáno jako porušení školního řádu. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Nezřídká bývá spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňuje osobnostní vývoj jedince. Často bývá nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Primární prevence záškoláctví

- Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti.
- Žáky a jejich rodiče je třeba důsledně - prokazatelně seznámit se školním řádem.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví

- Nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje. Na základě tohoto zjištění je možné dále jednat. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele a i poradenských pracovníků školy.
- Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.
- Dalším důležitým krokem je získání rodičů ke spolupráci, nikoli k boji mezi školou a žákem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.

- Rozmáhá-li se záškoláctví ve větším rozsahu a máme-li podezření na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry - SPC, OSPOD.
- Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, zprostředkovat mu péči psychologa.
- Pomoci žákovi při návratu do třídy. Doprovodit ho při návratu do kolektivu. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru.
- Domluvit se s rodiči na pravidelné komunikaci, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

Postup řešení, omlouvání nepřítomnosti:

- Jednotlivá doporučení a postup jsou zakotveny ve Školním řádu.
- Jednotný postup je dán Metodickým pokynem MŠMT č. 10 194/2002 – 14.
- Pokyn ředitele školy č. 4/2020 k omlouvání absence s účinností od 1. 9. 2020
- Neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovného poradce a školního metodika prevence.
- Opakovanou neomluvenou absenci menšího rozsahu řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnosti stanovené zákonem.
- Třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání bude proveden zápis, jehož součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Obě strany zápis podepíší.
- Při vyšším počtu neomluvených hodin a nezlepšení situace po jednání se ZZ žáka oznámí TU pracovníkům školního poradenského pracoviště, je svoláno setkání zákonný zástupce žáka, třídního učitele a výchovného poradce či metodika prevence. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.
- V případě, že neomluvená absence žáka narůstá i po opatření přijatých školou, viz výše, škola na základě návrhu pracovníků školního poradenského pracoviště bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví zákonnému zástupci nezletilého žáka a bude informovat zákonného zástupce zletilého žáka, který plní vůči žákovi vyživovací povinnost. Žákovi s neomluvenou absencí je uděleno výchovné opatření dle platného Školního řádu.

OZNAMOVACÍ POVINNOST ŠKOLY:

- Vždy, když dojde při vyučování nebo při poskytování školských služeb k nějakému protiprávnímu jednání anebo k jednání, které by ohrožovalo bezpečnost žáků (přestupek, trestný čin).

- Každý učitel má povinnost přezkazít trestný čin jeho včasým oznámením řediteli školy, který kontaktuje Policii ČR, nebo ohlásit již spáchaný trestný čin.
- Ředitel školy má povinnost ohlásit na OSPOD všechny skutečnosti, které nasvědčují tomu, že je žák (nezletilý) v ohrožení, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo že ohrožuje svým chováním samo sebe. Oznámení provede bez zbytečného odkladu.
- Co oznamujeme: fyzické násilí, loupež, vydírání nebo utiskování, vyhrožování a pronásledování, ničení osobních věcí, omezování osobní svobody, skutky proti mravním a duchovním hodnotám.
- Pro vlastní školní šetření i pro oznámení věci je nutné vést přesnou dokumentaci.
- Za školu oznamuje vybraný člen krizového týmu po dohodě s ředitelem školy.

VYBRANÉ WEBOVÉ STRÁNKY:

www.bezpecnyinternet.cz

www.bezpecne-online.cz

www.ibezpecne.cz

www.pomoc-online.cz

www.horkalinka.cz

www.linkabezpeci.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.sikana.cz

www.napisnam.cz